Suvianna Hakalehto 29.1.2019

Lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle lastensuojelulain muuttamisesta (HE 237/2018 vp)

Lähtökohtia

Jokainen alaikäinen on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan erityisen suojelun kohde ja hänelle sopimuksessa turvattujen ihmisoikeuksien täysimääräisen toteutumisen on oltava kaikessa toiminnassa lähtökohtana. Näin myös lastensuojelussa, jossa lapsen sosiaalityöntekijän on varmistuttava siitä, että lapsen oikeudet toteutuvat asianmukaisesti koko sijaishuollon ajan. Sijaishuollossa olevat lapset ovat lapsen oikeuksien sopimuksen 20 artiklan ja 25 artiklan perusteella haavoittuva, syrjinnälle altis eritysryhmä, jonka oikeudet on toteutettava kaikissa tilanteissa esimerkiksi ilman laitos- tai sosiaalityöntekijäkohtaista vaihtelua.

PL 6.3 §:n säännös lasten yhdenvertaisuudesta velvoittaa lainsäätäjän varmistamaan, ettei lasten alaikäisyys heikennä heidän oikeusturvaansa esimerkiksi heidän oikeuksiinsa puututtaessa. Alaikäisen oikeusturvan toteuttaminen edellyttää muun muassa oikeuksien toteutumisen tehokasta ja systemaattista valvontaa sekä alaikäisille soveltuvien menettelytapojen järjestämistä mahdollisten oikeudenloukkausten selvittämiseksi.

Esityksen tavoitteet eivät ole uusia ja jo voimassa olevan lainsäädännön asianmukaisella noudattamisella tulisi voida saavuttaa kyseiset tavoitteet kuten lapsen oikeus turvaan, suojaan, hyvään kohteluun, ruumiilliseen koskemattomuuteen sekä fyysiseen ja henkiseen loukkaamattomuuteen. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytännön perusteella on pääteltävissä, etteivät ongelmat oikeuksien toteutumisessa liity niinkään puutteelliseen lainsäädäntöön vaan lähinnä lastensuojelun resursointiin, lastensuojelulaitoksissa ja perhehoidossa lapsista huolehtivien valmiuksiin sekä toimintaan kohdistetun valvonnan epäsystemaattisuuteen ja tehottomuuteen. Esimerkiksi esityksessä esiin nostettu lapsen oikeus saada ilmaista näkemyksensä itseään koskevassa asiassa ja oikeus saada näkemys otetuksi huomioon on jo varsin vahvasti turvattu lastensuojelua koskevassa lainsäädännössä.

Esitys sisältää monia lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta tärkeitä ehdotuksia. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta lastensuojelussa on kysymys myös alaikäiselle julkista valtaa kohtaan annettavasta suojasta, joka on järjestettävä lainsäädännössä asianmukaisesti. Tarkastelen lausunnossani lastensuojelulakiin esitettyjä muutoksia lapsen erityisen oikeudellisen aseman näkökulmasta ja otan kantaa lähinnä mielestäni kritiikille alttiisiin esityksen kohtiin.

Kasvatukselliset toimet

Lastensuojeluun kuuluu kasvatuksellisten rajojen asettaminen lapselle. Lakiesityksen 4 a §:ssä määritellään tavanomaista kasvatusta, johon katsotaan kuuluvan lapsen huolenpitoon liittyvien objektiivisesti hyväksyttävien rajojen asettamisen. Kyse on täsmentymättömäksi jäävästä määritelmästä, jota tosin täydennetään samassa pykälässä maininnalla, ettei kasvatukseen saa sisältyä lasta loukkaavaa kohtelua eikä LSL 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia. Perusteluissa viitataan yleisesti yhteiskunnassa hyväksyttyyn tavanomaiseen kasvatukseen. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan varsin suuri osa aikuisista on turvautunut johonkin kuritusväkivallan muotoon, joten hyväksyttävyys yhteiskunnassa ei voi toimia tässä mittarina.[1] Sen sijaan voidaan tukeutua perusteluissa mainittuun siitä, ettei mikään lainvastainen voi olla kasvatuksellisesti hyväksyttyä toimintaa.

Lakiesityksen perusteluihin tulisi lisätä YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissaan 13 korostama näkemys siitä, ettei minkäänlainen lapsiin kohdistuva ruumiillinen tai henkinen väkivalta ole kasvatuksessa hyväksyttävää riippumatta siitä, kuinka ”vähäisestä” väkivallasta on kyse. Yleiskommentin mukaan vanhemmat saattavat kohdistaa lapseen väkivaltaa esimerkiksi vahingollisella vuorovaikutuksella, pelottelemalla, uhkailemalla, piittaamattomuudella, nöyryyttämisellä, vähättelyllä ja lapsen tunteiden loukkaamisella (kohta 21). Kaikki tällainen toiminta on kiellettyä myös lastensuojelussa kasvatuksellisena keinona. Lapsen huonolle kohtelulle lapsen oikeuksien sopimuksessa asetettua erittäin matalaa kynnystä tulisi korostaa myös kyseessä olevan hallituksen esityksen esitöissä.

Esitöissä ei mainita, että joulukuussa 2018 hyväksytyn lapsenhuoltolain uudistuksen yhteydessä lapsen oikeutta suojaan väkivallalta vahvistettiin lisäämällä lakiin säännös huoltajan velvollisuudesta suojella lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä (HTL 1.2 §). Tästä tulisi lisätä maininta lainkohdan perusteluihin.

Lainkohdan perusteluiden mukaan lapsen sijoituspaikan ulko-ovia voitaisin pitää lukittuna yöaikaan sekä muutoinkin, mikäli se on välttämätöntä lasten hoitoon, huolenpitoon ja valvontaan liittyen tai jos johonkin lapseen on kohdistettu liikkumisvapauden rajoitus. Ovien jatkuva sisältäpäin lukittuna pitäminen ei esityksen mukaan rajoita liikkumisvapautta, jos lapsilla, joille ei ole määrätty poistumiskieltoa, on mahdollisuus halutessaan poistua laitoksesta.

Katson, ettei ovien lukittuna pitäminen voi olla kasvatuksellisena toimenpiteenä jatkuvaa ilman että kyse on perusoikeutena turvatun liikkumisvapauden rajoittamisesta. Toimenpiteen kesto ja sen lapsen oikeuksille kuten sosiaalisten suhteiden ylläpitämiselle aiheuttama rajoitus on oltava suhteessa toimenpiteen tavoitteeseen, joka on pystyttävä ilmoittamaan ja perustelemaan. Lisäksi kasvatuksellisten keinojen käyttämisessä on otettava huomioon kyseessä olevan lapsen tai nuoren ikä. On myös huolehdittava siitä, ettei kyseessä ole koko lapsiryhmään kohdistuva toimenpide, jos tarkoituksena on

[1] Lastensuojelun keskusliiton vuonna 2017 tekemässä selvityksessä ”Piiskasta jäähypenkkiin” 41 prosenttia vastaajista kertoi joskus turvautuneensa johonkin kuritusväkivallan muotoon (tukistaminen, sormille näpäytys, läimäytys, piiskaaminen, väkivallalla uhkailu) lastensa kasvatuksessa. Selvityksessä arvioidaan todellisen luvun olevan suurempi, sillä melko suuri osa vanhemmista ei halunnut tai osannut vastata kysymykseen.

vain jonkun lapsen kasvatukselle tarpeellinen toimi. Kasvatusta koskevan lakiesityksen 4 a §:n perusteluissa puhutaan ” poistumiskiellosta”. Tätä käsitettä ei ole aiemmin käytetty lastensuojelulaissa ja sen merkitys jää epäselväksi.

Esityksen mukaan lasta ei saa jättää ilman ruokaa, jos hän aistiherkkyyksistä johtuen ei kykene syömään tarjolla olevaa ruokaa tai hän ei kykene syömään ryhmässä. Tässä yhteydessä olisi selvyyden vuoksi tarpeen mainita, ettei lasta saa missään tapauksessa jättää ilman ruokaa, sillä kyse on tällöin laiminlyönnistä ja huonosta kohtelusta. Perusteluissa tulee välttää kirjauksia, jotka ovat omiaan luomaan virheellisiä käsityksiä toimivaltuuksista ja lainmukaisista menettelytavoista.

Rajoitustoimenpiteet

Rajoitustoimet ovat toisinaan välttämättömiä sijoitettuna olevan lapsen turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Alaikäisiin kohdistuvien viranomaisten pakkokeinovaltuuksien säätämisen samoin kuin näiden valtuuksien käyttämisen on kuitenkin oltava lähtökohtaisesti poikkeuksellista. Toimenpidevaihtoehtoja harkittaessa on arvioitava niiden lapsen edun mukaisuus. Ratkaisun on parhaalla mahdollisella tavalla toteutettava lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohta velvoittaa asettamaan lapsen edun eli hänen oikeuksiensa toteutumisen ensisijaiseksi ratkaisuperusteeksi kaikissa lasta koskevissa päätöksissä ja toimissa. Lapsen etu mainitaan lastensuojelulain useissa kohdissa, mutta ei rajoitustoimien yhteydessä eikä myöskään rajoitustoimia koskevissa aiemmissa esitöissä. Lakiin tulisi lisätä joko itse 61 a §:ään tai sen perusteluihin maininta siitä, että rajoitustoimenpiteen käytön on perustuttava siihen, että se on kyseessä olevassa tilanteessa lapsen edun mukaista.

Rajoitustoimenpiteiden ja kasvatuksen välinen rajanveto perusoikeuksien näkökulmasta

Lastensuojelun asiakkaana olevan sijoitetun lapsen päivittäisessä kasvatuksessa voi olla tarvetta asettaa rajoja lapselle samaan tapaan kuin se voi olla tarpeen kotona tapahtuvaan kotikasvatuksessa. Lapsen hoito ja kasvatus sijaishuoltona saa sisältönsä lapsenhuoltolain 1 §:stä. Tavanomainen kasvatus sisältyy näin ollen julkisena tehtävänä toteutettavaan lastensuojeluun.

Päivittäisessä kasvatuksessa on kyse kotioloissa yleisesti käytettävistä toimista, joilla ei puututa voimakkaasti lasten perusoikeuksiin. Ne eivät saa poiketa oleellisesti niistä säännöistä, joita sen ikäisille lapsille yleensä annetaan. Kasvatukselliset rajat eivät saa mennä pidemmälle kuin on välttämätöntä, jotta saavutetaan niillä tavoiteltu hyväksyttävä päämäärä. Samalla on pyrittävä vastaamaan niihin lapsen tarpeisiin, jotka ovat olleet huostaanoton syynä.

Rajoitustoimenpiteistä alun perin säädettäessä sääntelyn keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin rajoitustoimenpiteiden ja kasvatukseen liittyvien rajojen erottaminen toisistaan, mutta ei lausuttu niiden vä-

lisestä erosta. Valviran ohjeessa vuodelta 2015 korostetaan, että kasvatukselliset säännöt ja rajoitustoimenpiteet on erotettava toisistaan niin yksiselitteisesti, että lapsi ja hänen vanhempansa ymmärtävät selkeästi oikeutensa ja velvollisuutensa sijaishuollon asiakkaana.[2]

Esityksen mukaan tavanomaisilla kasvatuksellisilla rajoilla ei puututa lapsen perusoikeuksin. Ilmaisu ei ole oikeaan osunut, sillä toki nämäkin rajat saattavat puuttua perusoikeuksiin. Esimerkiksi esityksessä mainittu teknisten laitteiden poisotto lapselta yöajaksi on usein toki kasvatuksellisesti perusteltua, mutta samalla rajoitetaan lapsen omaisuudensuojaa ja sananvapautta. Lain perusteluista voi saada väärän käsityksen siitä, että kasvatuksellisen keinon rajoitustointa lyhyempi kesto tai vähäisempi intensiteetti johtaisi siihen, ettei kyse voi olla perusoikeuteen puuttumisesta.

Vanhemman lapsenhuoltolakiin perustuvan aseman kasvattajana on katsottu antavan oikeuden kohdistaa lapseen toimia, jotka muissa oikeussuhteissa katsottaisiin perus- ja ihmisoikeuksien lainvastaiseksi rajoittamiseksi. Lapsenhuoltolaissa säädetty oikeus kasvattaa lasta ei tarkoita täysin vapaata harkintaa, vaan harkinnan mittapuut ovat lapsenhuoltolaissa. Kasvattaja ei saa tehdä lapsen kehitystä ja hyvinvointia vaarantavia ratkaisuja kasvatuksen yhteydessä.

Lastensuojelussa toteutettavan kasvatuksen osalta on huomattava, ettei sijaishuollossa olevan lapsen oikeuksien rajoittamista voida tarkastella täysin samasta lähtökohdasta verrattuna yhdessä vanhempiensa kanssa asuvien lasten oikeuksien rajoittamiseen. Sijaishuollossa olevan lapsen kohdalla on kyse lapsen ja julkista tehtävää hoitavan välisestä oikeussuhteesta, jota on säädelty toisin kuin lapsen ja vanhemman välinen suhde. Huoltajan toimia perheessä suojaa perhe-elämän suoja, joka ei ole ulottuvuudeltaan sama lapsen ollessa sijoitettuna perhehoidossa tai lastensuojelulaitoksessa. Huoltajien toimintaan ei kohdistu vaatimusta hyvän hallinnon noudattamisesta, siihen ei kohdistu vastaavaa valvontaa kuin julkista tehtävää hoitavien toimintaan eikä lainsäädäntö sisällä erityistä sääntelyä oikeudellisista seurauksista, joita huoltajalle voisi koitua oman lapsensa oikeuksiinsa puuttumisesta.

Esitykseen tulisi kirjata, että sekä kasvatuksellisten toimien että rajoitustoimenpiteiden on oltava lapsen yksilöllisen huolenpidon näkökulmasta ja kestoltaan perusteltuja sekä oikeassa suhteessa niiden tavoitteeseen. Kummatkaan eivät saa mennä pidemmälle eivätkä kestää pitempään kuin on välttämätöntä niiden tavoitteen toteuttamiseksi. Sekä kasvatuksellisten sääntöjen että rajoitustoimenpiteiden on oltava hyväksyttäviä, välttämättömiä, soveltuvia tarkoitukseensa, kestoltaan rajattuja sekä suhteessa niiden käytölle asetettuihin tavoitteisiin.

Tieto käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista

Lakiin esitetyllä 32 a §:llä pyritään vahvistamaan lapsen ja hänen huoltajansa oikeusturvaa. On huomattava, että jo nyt LSL 24 §:n 1 momentti velvoittaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvomaan lapsen edun toteutumista, avustamaan häntä puhevallan käytössä sekä ohjaamaan lapsen oikeusavun piiriin. Lisäksi hyvään hallintoon lastensuojelussa voidaan jo nykyisellään katsoa kuuluvan päätöksentekijän velvollisuus antaa lapselle viipymättä ymmärrettävässä muodossa ja saavutettavalla tavalla tieto päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä, perusteista sekä oikeussuojakeinoista.

[2] Valviran ohje 15.3.2015. Sosiaalihuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistaminen.

Tähän liittyen yhtä tärkeää on, että lapselle lastensuojelun asiakkaana annetaan asianmukainen tieto esimerkiksi rajoitustoimenpiteistä ja kasvatuksellisista toimenpiteistä, joita häneen voidaan lain mukaan kohdistaa. Esitän harkittavaksi, että tästä lisätään maininta lainkohdan perusteluihin.

Lapsen oikeuksien komitea on loppupäätelmissään Suomelle huomauttanut, että Suomesta puuttuvat lapsille suunnatut tehokkaat, riippumattomat ja yleisesti tunnetut valitusjärjestelyt ja oikeudellisiin kysymyksiin liittyvät neuvontapalvelut, ja suosittanut sellaisten luomista. Lapset ja nuoret eivät tunne oikeusturvajärjestelmään jo kuuluvia valitus- ja kantelumahdollisuuksiaan kuten mahdollisuutta kannella eduskunnan oikeusasiamiehelle. Lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lapsen oikeuksilla on käytännön merkitystä lapsille vasta, kun lapsilla on käytössään tehokkaita oikeusturvakeinoja oikeudenloukkausten välttämiseksi ja hyvittämiseksi. (CRC/GC/2003/5, kohta 24). Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artikla edellyttää alaikäistenkin käytössä olevan tehokkaat oikeussuojakeinot, mikäli käsillä on epäily sopimuksessa turvatun oikeuden loukkaamisesta.

Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana

Perus- ja ihmisoikeutena turvattu oikeus opetukseen sisältää lähtökohtaisesti oikeuden saada opetusta käymällä koulua muiden lasten kanssa lähikoulussa. Lapsen oikeus käydä tavallista koulua liittyy myös PL 6 §:n 3 momentin edellytykseen siitä, että lapsia keskenään tulee kohdella yhdenvertaisesti. Sijaishuollossa olevaa lasta ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan muiden kanssa myöskään perusopetuksen osalta. Koulunkäyntiä tavallisessa koulussa on pidettävä lähtökohtaisesti lapsen edun mukaisena ja poikkeukset kuten opetuksen järjestäminen lastensuojelulaitoksessa tai perhehoidossa edellyttää, että tämä järjestely toteuttaa paremmin kyseessä olevan lapsen oikeudet. Keskeinen osa lapsen edun arviointia on tällöin lapsen oma näkemys asiasta. Lain 52 a §:ään tai säännöksen perusteluihin tulisi kirjata, että koulunkäynnin järjestämisen muutoin kuin lähikoulussa on perustuttava lapsen edun arviointiin.

Perhehoito

Perhehoitajina työskentelevillä ei ole tehtäväänsä vastaavaa koulutusta kuin sosiaalityöntekijöillä. Tästä seuraa, että lapsilla, joita hoidetaan perhehoidossa, on korostuneempi riski joutua oikeudenloukkauksen kohteeksi. Lakiesityksestä tulisi käydä selvästi ilmi, että perhehoitoa tulee toteuttaa lastensuojelulain mukaisesti ja perhehoidossa lapsen kanssa työskentelevillä on velvollisuus huolehtia lapsen oikeuksien täysimääräisestä toteutumisesta koko sijaishuollon ajan. Muun muassa lastensuojelulaitoksessa laadittava yleinen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tulisi laatia myös perhehoidossa soveltuvin osin. Lakiesityksen perusteluista tulisi käydä selvyyden vuoksi ilmi, että ehdotettu 30 a § koskee myös perhehoitoa (asiakassuunnitelman täydentäminen tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla). Vaikka perhehoidossa ei voida käyttää muita rajoitustoimenpiteitä kuin yhteydenpidon rajoituksia, perhehoidossakin on tarve täsmentää kasvatuskeinoja.

Tehokas oikeusturva

On tärkeää, että lakiesityksessä pyritään vahvistamaan sijaishuollossa olevan lapsen oikeusturvaa sääntelemällä aikaisempaa tarkemmin rajoitustoimenpiteitä koskevista asiakirjamerkinnöistä, oikeussuojakeinoista, valvonnasta ja menettelyä koskevista vaatimuksista. Sääntelyyn on tarvetta jo laillisuusvalvojien ratkaisemien lukuisten lastensuojelua koskevien kanteluiden perusteella.

Tehokas ennakollinen oikeusturva edellyttää, että lastensuojelussa toimivat tuntevat lainsäädännön ja omaavat vahvat valmiudet soveltaa sitä käytännössä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan 5 (kohta 66) todennut, että lapselle kuuluvat oikeudet jäävät toteutumatta, mikäli lasten kanssa toimivat ammattilaiset eivät ymmärrä riittävästi lapsen oikeuksien sopimuksen sisältöä eivätkä lasten aikuisten kanssa tasa-arvoista asemaa oikeuksien haltijoina.

Lainsäädännössä ammattilaisten valmiuksiin voidaan pyrkiä vaikuttamaan lähinnä tehostamalla lastensuojeluun kohdistuvaa valvontaa, joka voi nostaa esiin käytännössä esiintyviä epäkohtia. Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklassa korostetaan viranomaisten velvollisuutta noudattaa määräyksiä henkilökunnan valvonnasta. Ilman sijaishuollon systemaattista valvontaa ei ole mahdollista turvata lapsen oikeuksien toteutumista lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla. Tämä koskee muun muassa lapsen oikeutta saada tarvitsemiaan palveluita ja tukitoimia sekä lapsiin kohdistettavien rajoitustoimenpiteiden valvontaa.

Oikeusturvan tehokkuuden näkökulmasta kiinnittäisin huomiota esitykseen sisältyvän LSL 61 b §:n 3 momenttiin, jonka mukaan hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa tulee arvioida ja tarkistaa vuosittain. Säännöksessä olisi tarpeen tarkemmin säätää kenen velvollisuutena suunnitelman arvioiminen on sekä mainita kenen on velvollisuus toimia, mikäli arvioinnissa havaitaan suunnitelmaan liittyviä epäkohtia. Lisäksi säännöksessä tulisi säätää velvollisuudesta toteuttaa suunnitelmaa, sillä pelkkä laatiminen ei vielä riitä varmistamaan suunnitelman toteuttamista käytännössä

Lapsivaikutusten arviointi

Julkisella vallalla on velvollisuus huolehtia alaikäisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta (PL 22 §). Lainsäädäntötyöhön liitettävä lapsivaikutusten arviointi tukee tämän tavoitteen toteutumista. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsivaikutuksen arvioinnilla tarkoitetaan toiminnan ja päätösten arviointia lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutumisen kanalta. Tarkoitus on löytää eri lainsäädäntövaihtoehdoista niitä vertailemalla se, joka toteuttaa parhaiten lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan velvoitetta asettaa lapsen etu ensisijalle muun muassa lainvalmistelussa. Esityksen luku 4.5 ei sisällä tällaista lapsen oikeuksien komitean tarkoittamaa lapsivaikutusten arviointia. Luvussa lähinnä luetellaan esityksestä mahdollisesti seuraavia myönteisiä asioita.

Lapsen oikeuksien komitean mukaan lapset tulee ottaa mukaan kansallisen lainsäädännön arviointiin ja kehittämiseen. Lasten oikeudellista asemaa koskeviin hallituksen esityksiin tulisi sisältyä osio, jossa on selvitetty lasten ja nuorten näkemyksiä kyseessä olevasta lakiesityksestä. Tällöin arvio esitysten lapsen edun mukaisuudesta olisi vankemmalla pohjalla.

Lausunnon pääkohdat tiivistetysti

Kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, kyse on merkittävästä julkisen vallan käyttämisestä. Tästä seuraa päätöksentekijän korostettu vastuu kaikesta lapseen kohdistetun toiminnan ja päätöksenteon asianmukaisuudesta. Lastensuojelulain tulee suojata alaikäistä oikeuksien loukkauksilta tehokkaasti myös silloin, kun hänen perus- ja ihmisoikeuksiaan rajoitetaan lastensuojelussa. Lisäksi lain on turvattava alaikäiselle tehokkaat oikeusturvakeinot niiden tilanteiden varalle, jossa syntyy epäily oikeuksien loukkaamisesta.

- 4 a §
    - lainkohdan perusteluihin tulisi lisätä maininta, ettei minkäänlainen lapsiin kohdistuva ruumiillinen tai henkinen väkivalta ole kasvatuksessa hyväksyttävää riippumatta siitä, kuinka ”vähäisestä” väkivallasta on kyse; lisäksi tulisi mainita, että lapsen oikeuksien komitean mukaan kynnys lapsen huonolle kohtelulle on erittäin matala
    - mikäli lainkohdan perusteluihin jää käsite ”poistumiskielto”, se tulisi tarkemmin määritellä
    - perusteluista tulisi poistaa maininta siitä, että ovien jatkuva lukittuna pitäminen olisi sallittu kasvatuskeino; kyseessä olevaa toimenpidettä voidaan käyttää ainoastaan yksittäiseen lapseen kohdistuvana, kun se on perusteltua kasvatuksella tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi
    - perusteluihin tulisi selvyyden vuoksi lisätä, ettei lasta saa missään tapauksessa jättää ilman ruokaa, sillä kyse on tällöin laiminlyönnistä ja huonosta kohtelusta.
    - perusteluihin tulisi lisätä, ettei sijaishuollossa olevaa lasta ja häneen kohdistettuja kasvatuskeinoja voi täysin verrata tilanteeseen, jossa lapsi asuu kotona vanhempiensa kanssa, sillä lastensuojelussa on kyse julkista tehtävää hoitavan ja lapsen välisestä oikeussuhteesta
    - perusteluihin tulisi lisätä, että kaikkien kasvatuksellisten toimenpiteiden on oltava lapsen yksilöllisen huolenpidon näkökulmasta ja kestoltaan perusteltuja sekä oikeassa suhteessa niiden tavoitteeseen

- 32 a §
    - lainkohdan perusteluihin olisi perusteltua kirjata, että lapselle on annettava asianmukainen tieto myös esimerkiksi rajoitustoimenpiteistä ja kasvatuksellisista toimenpiteistä, joita häneen voidaan lain mukaan kohdistaa
- 52 a §
    - lainkohtaan tai sen perusteluihin tulisi kirjata, että koulunkäynnin järjestämisen muutoin kuin lähikoulussa on perustuttava lapsen edun arviointiin ja että lapsen näkemyksen huomioon ottaminen on aina osa tätä arviointia
- 61 a §
    - lainkohtaan tai sen perusteluihin tulisi lisätä maininta siitä, että rajoitustoimenpiteen käyttö edellyttää, että sen on arvioitu olevan lapsen edun mukaista
- 61 b §
    - lainkohtaan pitäisi lisätä maininta velvollisuudesta toteuttaa suunnitelmaa sekä maininta siitä, kenen velvollisuutena suunnitelman arviointi on

    - lainkohdan perusteluihin tulisi kirjata, kenen on velvollisuus toimia, mikäli arvioinnissa havaitaan suunnitelmaan liittyviä epäkohtia
- perhehoito
    - lakiesityksestä tulisi käydä selvästi ilmi, että perhehoitoa tulee toteuttaa lastensuojelulain mukaisesti ja perhehoidossa lapsen kanssa työskentelevillä on velvollisuus huolehtia lapsen oikeuksien täysimääräisestä toteutumisesta koko sijaishuollon ajan
    - lastensuojelulaitoksessa laadittava yleinen hyvänä kohtelua koskeva suunnitelma tulisi laatia myös perhehoidossa soveltuvin osin
    - 30 a §:n perusteluista tulisi käydä selvyyden vuoksi ilmi, että asiakassuunnitelman täydentäminen tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla koskee myös perhehoitoa

Helsingissä tammikuun 29 päivänä 2019

Suvianna Hakalehto
oikeustieteen (erityisesti lapsioikeus ja koulutusoikeus) professori
Itä-Suomen yliopisto